Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
MTK ry/Juha Ruippo

10.5.2021

Eduskunta/Maa- ja metsätalousvaliokunta

Asia: **Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Mercosurin välisen assosiaatiosopimuksen neuvotteleminen U 15/2018 vp 16.04.2021**

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry kiittää mahdollisuudesta kommentoida valtioneuvoston U-kirjettä eduskunnalle Mercosur-maiden kanssa käydyn assosiaatiosopimuksen neuvottelutuloksesta ja sen mahdollisesta ratifioinnista.

Suomen kantaan liittyy useita kohtia, joissa päätöksentekijöille tarjottava kokonaiskuva jää vajavaiseksi ja antaa ylipositiivisen tilannekuvan neuvottelutuloksen ja mahdollisen lisäpöytäkirjan vaikuttavuudesta.

Kuten tekstissä todetaan, neuvotteluprosessi oli erittäin pitkä ja useaan kertaan pysähdyksissä. Loppuvaiheessa EU:n kauppakomissaari Malmström ja maatalouskomissaari Hogan runttasivat sopimusluonnoksen läpi, vaikka monet tahot toivoivat komission neuvottelumandaatin uudelleenarviointia ja tarkentamista. Tuloksen syntymiselle merkittäviä asioita olivat geopolitiikka eli USA:n silloisen presidentin kytkeytymisen erityisesti Brasilian poliittiseen tilanteeseen ja neuvottelujen aloittamisen 20. merkkipäivä.

Suomen kannassakin korostetaan komission perusteluna ollutta sitoutumista Pariisin ilmastosopimukseen. Itse asiassa vain sopimukseen kuulumiseen on sitouduttu, mutta sitoumuksen taso jää auki. Erilaisia ulkopuolisia arvioita sitoumuksista on tehty. EU:n tavoitteet ovat korkealla, mutta esim. Brasilian ja Argentiinan tavoitteita on arvioitu johtavan 4 – 6° ilmaston lämpenemiseen. Lisäksi Brasilian metsityslupaukset ovat ristiriidassa viljelysmaiden raivauksen ja Amazonin metsäpalojen vallitsevan tilanteen kanssa. The Climate Action Tracker (https://climateactiontracker.org/) seurannassa Brasilian poliittisen lupaukset ovat nostaneet maan 3 asteen kerhoon.

Samoin kuin esillä olleet lisäpöytäkirjaneuvottelut itse sopimuskin ovat vain pohja keskusteluille EU:n ja Mercosur-maiden välillä, ei varsinainen sitoumus. Sopimustekstit eivät toimi sanktiointiperusteina, jos sitoumuksia ei toteuteta. Ilmastokysymysten ohella luonnon monimuotoisuuteen kohdistuva paine on nykyisen poliittisen keskustelun näkökulmasta hyvin vajavaisesti mukana sopimuksen kestävän kehityksen luvussa.

Poliittisesta prosessia U-kirje ei avaa kovinkaan paljoa. Monet maat, kuten Itävalta, Belgia, Hollanti, Luxemburg, Irlanti, Saksa ja Ranska ovat selkeästi kieltäytyneet viemästä omissa parlamenteissaan sopimuksen hyväksymistä eteenpäin tai asettaneet merkittäviä sisältöön ja aikatauluun liittyviä vaatimuksia. Komission lisäpöytäkirjaneuvottelut ovat myös juridisen sitoumuksen osalta kyseenalaistettu.

Maataloustarkastelussa on ilmeisiä puutteita. Tasavertainen kilpailuasetelma (level playing field) ei toteudu.

- **Markkinavaikutusta voidaan arvioida vain kauppasopimusten yhteisvaikutusten kautta.**
- **SPS-kysymykset näyttävät paperille ratkaistuilta, mutta käytännössä on tarjolla suuria haasteita.**
- **EU:n uuden kauppapolitiikkastrategian ydinasioita ei ole sisällytetty sopimukseen, vaan sopimusten heikkoudet kaadetaan ruokaketjun sisäiselle vastuulle (due diligence, metsäkatomerkinnät ja eettiset pelisäännöt/Code of Conduct). Lisäksi tarjotaan työvälineeksi hiilitulleja.**

EU:n neuvottelemat tai neuvottelujen alaiset 12 sopimuksen ja 15 maan kanssa valmistellut kauppasopimukset sopimukset arviointiin uudelleen 2021 alussa. U-kirjeessä ei ole huomioitu analyysiä, vaan on lähestytty historiallisen kaupankäynnin näkökulmasta EU-Mercosur -neuvottelutulosta. Käytännössä yhteismarkkinan toimintaperiaatteiden mukaisesti yhtä sopimusta ei voida tarkastella erillisenä kysymyksenä, vaan kokonaisvaikutuksien arviointi on ainoa vaihtoehto poliittisen päätöksenteon näkökulmasta.

Kauppasopimuksissa on voittajia ja häviäjiä niin sektorien välillä kuin sektorien sisällä. Elintarvikesektorilla kauppasopimusten voittajiksi on arvioitu viinien ja viinojen, sianlihan, maitotuotteiden ja GI-tuotteiden viejät. Häviäjiä ovat mm. naudanliha, siipikarja, sokeri, hedelmät ja vihannekset sekä öljy- ja valkuaiskasvit. Elintarvikesektorin tuonnin arvioidaan kasvavan kaksi kertaa enemmän kuin viennin vuoteen 2030 mennessä. Mm. Mercosur-sopimuksen kiintiötarjouksen mukaisesti siipikarjalihan tuonti kasvaa erittäin merkittävästi, mutta sitä ei pidetä ongelmana, kun EU:n kulutus kasvaa samaan aikaan. Analyysissä ei ole huomioita brexitin, koronan eikä Green Dealin / Farm to Forkin toteuttamisen vaikutuksia. On myös huomioita, että Mercosur-maiden tuottajat ovat kilpailukykyisiä EU-markkinoilla tuontisuojan takanakin.

Kauppasopimuksilta odotetaan tasavertaista kilpailuasetelmaa sopimuksen toteuttamisvaiheessa.

- Naudanlihan osalta tuonti ei täytä EU:n jäljitettävyysvaatimuksia. Suomessa viljelijä haastettaisiin oikeuteen ja tuotettu naudanliha hävitettäisiin Honkajoella, jos tuottaja toimisi Mercosur-sopimuksen vaatimusten mukaisesti.
- Argentiinan käyttämät vientiverot nostavat EU-tuotannon kustannuksia ja heikentävät kilpailukykyä suhteessa viljan jatkojalosteiden markkinoilla, kuten siipikarja.
- Kauppasopimukset lisäävät eurooppalaisen kuluttajan ulkoisvaikutusta (ilmasto/luonnon monimuotoisuus). Ulkoisvaikutuksen kokonaisarvioissa on huomattava ruokaviennin merkitys.

SPS-kysymykset näyttävät paperille ratkaistuilta. Komission tarkastusmatkoilta on raportoitu hyvin vaihtelevasti seurantatuloksia. Toisinaan saadaan hyviä tuloksia, toisinaan ei. Yleinen taso hygieniassa ei vastaa EU:n laatuvaatimuksia, vaikka osa yrityksiä toteuttaa EU:n standardeja. Maiden torjunta-ainevalikoima eikä niitä koskevat jäämävaatimukset vastaa EU-tuotannon vaatimuksia. Erityinen haaste on jäljitettävyys, jossa eurooppalaiset tuottajat ovat tehneet tärkeää työtä ja joka takaa ongelmatilanteissa tiedot ongelmien aiheuttajan jäljittämiseen. Vastaavaa järjestelmää ei Mercosur-sopimus takaa elintarvikesektorille.

EU:n uuden kauppapolitiikkastrategian ydinasioita ei ole sisällytetty sopimukseen. Green Dealin myötä EU on uudistamassa Farm to Fork -strategian. Muutoksia tehdään mm. eläinten hyvinvointivaatimuksia kiristetään, eläinlääkintää vähennetään, antimikrobiresistenssiä pyritään tehokkaammin välttämään, lannoitteiden ja torjunta-aineiden käyttöä vähennetään ja luonnonmukaista tuotantoa lisätään. Nämä asiat eivät näy vielä pitkään aikaan EU:n kauppasopimuksissa eli tuonnin lakisääteisissä kriteereissä.

Kauppasopimusten heikkoudet kaadetaan ruokaketjun yhteiselle vastuulle (due diligence, metsäkatomerkinnät ja eettiset pelisäännöt/Code of Conduct). Lisäksi tarjotaan työvälineeksi hiilitulleja. Riittävän huolellisuuden periaatteen mukaisesti toimitusketjujen pitää taata jatkossa ihmisoikeuksien toteutuminen, työntekijöiden oikeudet sekä ympäristövaatimukset. Metsäkatomerkinnät pitäisivät huolen, että Amazonin metsäpalojen kaltaista ongelmaa ei syntyisi. Eettisten pelisääntöjen kautta yritykset sidottaisiin Farm to Forkin tavoitteiden täyttämiseen. Valmisteluhankkeita on menossa paljon, mutta niiden vaikutus sisämarkkinoidentoimintaa on hidasta eikä lainsäädännöllistä sanktiointipohjaa muodostu. Hankkeilla aiheutetaan markkinoille enemmän häiriöitä kuin annetaan selkeitä toimintamalleja.

Hiilitullit ovat helposti pitkien riitojen lähteitä. Mercosur-maiden tuotteista potentiaalisia hiilitullien kohteita olisivat mm. etanoli, sokeri, selluloosa. Samalla kilpailukyvyn kannalta merkittävien kemikaalien, kuten lannoitteet kustannukset nousisivat.